

AKTUÁLNE PROBLÉMY SLOVENSKEHO REENACTINGU

Jožef KÓNIA

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Katedra archeológie
Hodžova 1
949 01 Nitra
Slovak Republic
jožef.konya@ukf.sk

KÓNIA, Jožef. Current problems of Slovak reenacting. In *Studia Historica Nitriensia*, 2023, vol. 27, no. 2, pp. 631-644, ISSN 1338-7219. DOI: 10.17846/SHN.2023.27.2.631-644.

The presented contribution deals with law problems of reenactment and clubs of military history, which presents reenactment in Slovakia. Contribution describes activities of these clubs, especially its benefits for the public. The main goal is to remind negative consequences of recent changes in gun law, which can be destructing for clubs and their activities. Contribution also describes usage and collecting historical military vehicles for reenactment purposes and its legal limitations. Author uses descriptive method, using available literature, and his own knowledge of reenactment earned during more than eleven years acting in reenactment.

Kľúčové slová: Klub vojenskej histórie; Palná zbraň; Reenactment; Vojenská technika; Zákon o zbraniach a strelive;

Keywords: Club of Military History; Firearm; Reenactment; Military Vehicles; Gun Law;

Úvod

Predkladaný príspevok sa venuje problematike legislatívnych problémov činnosti známej ako reenactment, čo v preklade z anglického jazyka znamená znovustváranie. Príspevok je zameraný na reenactment druhej svetovej vojny, ktorý na Slovensku vykonávajú občianske združenia známe ako kluby vojenskej histórie. Reenactment je na Slovensku pomerne nový a málo známy fenomén, a to aj napriek skutočnosti, že je čoraz populárnejší a má osvetový a vzdelávací vplyv aj na širokú verejnosť.

Pri tvorbe príspevku bola využitá dostupná odborná domáca i zahraničná literatúra, zákony a právne normy týkajúce sa fenoménu reenactmentu. Okrem literárnych a legislatívnych zdrojov, najmä z dôvodu absencie príslušnej odbornej literatúry, boli využité články a príspevky organizácie Legis Telum. Táto

organizácia, zastrešujúca veľké množstvo držiteľov zbraní na Slovensku, priamo participovala na zmenách legislatívy týkajúcej sa zbraní a príspevky na jej webovej stránke možno považovať za jedny z mála dostupných a ucelených informácií o priebehu spomenutých legislatívnych zmien.

Okrem vyššie uvedených zdrojov bola do veľkej miery využitá osobná autopsia autora, vlastné znalosti a skúsenosti z tejto problematiky, ktoré získal počas jedenástich rokov pôsobenia v kluboch vojenskej histórie.

V príspevku je venovaná pozornosť problematike legislatívnych zmien v oblasti držby ručných palných zbraní a ich dopadov na činnosť klubov vojenskej histórie. Je opísaný proces vzniku a následných úprav smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ a implementáciu znenia tejto smernice do právneho poriadku SR, prostredníctvom novelizácie zákona o zbraniach a streľive. Pri opise je kladený dôraz na úlohu, ktorú v tomto procese zohrali kluby vojenskej histórie spolu s ďalšími združeniami držiteľov zbraní. Takisto je predstavené možné smerovanie reenactorskej komunity do budúcnosti.

Okrem uvedeného bola sústredená pozornosť aj na problematiku nadobúdania, držby a používania autentickej vojenskej techniky a jej replík klubmi vojenskej histórie. Príspevok sa zaoberá taktiež najčastejšími spôsobmi získavania historických strojov a možnosťami výroby replík. Objasňuje spôsoby využívania týchto vozidiel pre účely rekonštrukcií bojov. Vysvetľuje legislatívne obmedzenia držby niektorých druhov vojenských vozidiel a podmienky pre zberateľov stanovené zákonom.

Reenactment a kluby vojenskej histórie

Reenactment (termín z anglického jazyka znamená „opätovné stvárnenie“ či „znovustvárnenie“) je záujmovou aktivitou skupín a jednotlivcov. Zjednodušene by sa dalo povedať, že zmyslom reenactmentu je oživovanie, respektíve napodobňovanie, historických udalostí. Zo širšieho pohľadu má pojem reenactment niekoľko významových rovín. Primárnou je zážitok a zábava pre divákov a aktérov, sekundárnou rovínou je jeho vzdelávací a náučný charakter. Poslednú, terciálnu rovínu by bolo možné chápať ako odkaz minulosti pre budúcnosť – každá reenactment akcia obsahuje a odovzdáva určitý odkaz. Môže to byť spomienka na historické udalosti, snaha zvýšiť záujem širokej verejnosti o históriu alebo určitý varovný odkaz, aby sa isté časti histórie nikdy neopakovali¹.

Jednotlivci, ktorí sa venujú reenactmentu, sa nazývajú reenactori. Ide spravidla o nadšencov a fanúšikov histórie. Reenactment pre nich predstavuje záľubu, ktorá sa ale často stáva aj súčasťou ich životného štýlu. Reenactori sa najčastejšie spoločne prezentujú na pravidelne sa opakujúcich alebo jednorazových podujatiach, akými sú stretnutia typu reenactment akcie, historické dni či living history (z angličtiny – žijúca história). Tieto bývajú spravidla prístupné širokej verejnosti². Najviac reenactorov na Slovensku, ale aj celosvetovo, sa venuje stvárňovaniu

¹ CARONIA, Antonio – JANSA, Janez. – QARANTA, Domenico. RE:akt! Reconstruction, Re-enactment, Re-reporting. Brescia, 2009, 46-51 s.

² KUBICKI, Kathy. Reinventing History: Warren Neidich, Photography, Re-enactment, and Contemporary Event Culture. In Visual Resources 2010 [Online]. Oxfordshire: Routledge, 2010,

druhej svetovej vojny ako najrozsiahlejšiemu a najväčšiemu ozbrojenému konfliktu v histórii. Aby mohli reenactori efektívnejšie realizovať svoje záľuby, zakladajú záujmové združenia, v ktorých sa sústreďujú a organizujú spoločne svoju činnosť. Tieto združenia sú známe ako kluby vojenskej histórie, ktoré sú z hľadiska legislatívy občianske združenia – mimovládne neziskové organizácie, ktoré sú zaregistrované na Ministerstve vnútra SR. Klub je možné zriadiť na základe § 6-13 zákona č. 83/1990 Z. z.³, ktorý uvádza všetky náležitosti a povinnosti potrebné na to, aby mohla byť organizácia, respektíve klub, založený.

Primárnou činnosťou klubov je usporadúvanie podujatí – verejných vystúpení, známych ako rekonštrukcie či ukážky bojov. Ide sa o divadelné vystúpenie pre širokú verejnosť, ktorého cieľom je zobrazovať, respektíve reprodukovať, vojenské bojové operácie z rôznych období vojenskej histórie, najčastejšie z čias druhej svetovej vojny. Tieto ukážky možno pre lepšie pochopenie prirovnať k bojovým scénam z vojnových filmov. Členovia klubov priamo vystupujú na týchto podujatiach ako amatérski herci. Tieto ukážky bývajú vopred pripravované, organizované a riadia sa scenárom (obr. 1).

Obr. 1. Najrozšírenejšia forma reenactmentu – rekonštrukcie bojov z 2. svetovej vojny.
Zdroj: https://www.militaryfoto.sk/pages/img.php?img=../image/21Hron4/DSC_5415.jpg&page=21Hron4&idxPage=1&iid=8

Reenactori pri vystúpeniach používajú množstvo dobových predmetov, ako napríklad: kópie dobových uniforiem, historické vojenské vozidlá alebo ich repliky,

vol. 26, no. 2 s. 167-168. Dostupné na internete: <https://www.warrenneidich.com/wp-content/uploads/2010/03/Reinventing_History-Warren_Neidich_Kubicki1.pdf>, [cit. 2022-01-29].

³ Zákon č. 83/1990 Z. z. o združovaní občanov.

dobové kulisy a v neposlednom rade tiež ručné palné zbrane. Zbrane používané reenactormi sa nazývajú expanzné či akustické. Vo väčšine prípadov ide o originálne, pôvodne vojenské zbrane, ktoré boli čiastočne znefunkčnené nainštalovaním prepážok do hlavne, čím bolo znemožnené zo zbrane vystreľovať strelu (obr. 2). Takto upravené zbrane však môžu vystreľovať akustickú bezprojektívnu muníciu, teda tzv. slepé či cvičné strelivo (obr. 3). Tento typ zbraní bol mnoho rokov voľne predajný osobám nad osemnásť rokov.

Obr. 2. Vľavo – voľne priechodná hlaveň ostrej zbrane (Mosin-Nagant M91/30). Vpravo – hlaveň expanznej zbrane čiastočne zablokovaná dvoma kolíkmi (Mauser K98). Foto: autor.

Obr. 3 Cvičné strelivo (náboje nemajú projektívnu strelu). Foto: autor.

Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť pozitívne prínosy činnosti reenactorov pre verejnosť. Rekonštrukcie bojov a výstavy s vojensko-historickou tematikou majú nielen zábavný účinok, ale najmä kultúrny, výchovný a vzdelávací význam. Kluby, ako striktné apolitické záujmové združenia, sa snažia nezaujať, nestranné a na základe historickej faktografie reprodukovať verejnosti významné udalosti z histórie, čím pomáhajú udržiavať pamäť národa. Aj preto sa

kluby snažia o čo najautentickejšie a najnezaujatejšie stvárnenie vojenskej histórie. Z tohto dôvodu kluby často organizujú ukážky na miestach rovnakých alebo blízkyh tým, na ktorých sa reálne odohrali vojenské akcie. Takisto scenár a celkový dej ukážky spravidla korešponduje s historickými udalosťami. Aby bola autentickosť a vierohodnosť čo najvyššia, dbajú kluby aj na výzor a ustrojenosť svojich členov, ktorí v ukážke vystupujú. Pozornosť sa venuje aj príprave kulís a použitiu vhodnej techniky a výzbroje.

Takáto živá forma prezentácie histórie je bezpochyby lákavá a pútavá pre laickú verejnúosť a má potenciál osloviť a zaujať aj mladú generáciu. Podujatie – rekonštrukcia bojov, teda istým spôsobom prepája školský výchovno-vzdelávací proces a múzejnú prezentáciu. Vystúpenia bývajú moderované, čo zabezpečuje odovzdanie informácií a edukáciu návštevníka podujatia. Aj prezentácia autentickej vojenskej techniky a uniforiem či ich replík má vizuálny edukačný vplyv. Obe tieto roviny prebiehajú súčasne a navzájom sa doplňajú. Počas podujatia sú teda historické stroje uvedené do pohybu, pomocou pyrotechnických efektov je simulovaná streľba z kanónov a dopady granátov, prebiehajú letecké súboje, súboje a prestrelky medzi pechotou bojujúcich strán a mnoho ďalšieho. Toto všetko spolu vytvára emocionálny zážitok, ktorý divákov upúta a umocňuje jeho edukáciu.

Implementácia smernice Európskeho parlamentu

Nedávne zmeny v slovenskej legislatíve spôsobili, že expanzné zbrane už nebude možné voľne nadobudnúť a vlastniť. Ide o novelizáciu zákona č. 190/2003 Z. z.⁴, ktorá spôsobila, že expanzné zbrane, ktoré vznikli úpravou zo zbraní pôvodne plne funkčných, sú po nadobudnutí účinnosti tejto novely viazané na zbrojný preukaz. Novelizácia vznikla ako výsledok prijatia a implementácie smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2017/853⁵, ktorou sa mení a doplňa smernica Rady EÚ 91/477/EHS o kontrole vlastníctva a získavania zbraní. Návrh, respektíve prvotné znenie, tejto smernice predložila Európska komisia Európskemu parlamentu a Rade.⁶

Prvotné znenie tejto smernice bolo mimoriadne reštriktívne. Okrem iného obsahovalo požiadavku, aby došlo k plošnému zákazu viacerých typov palných zbraní a ich následnej konfiškácii. Za neprijateľnú z hľadiska historickej hodnoty predmetných artefaktov možno považovať návrh, aby skonfiškované zbrane boli následne zničené, čo sa malo týkať aj zbraní, ktoré sú múzejnými exponátmi. Na tomto mieste je potrebné poznamenať, že ničenie zbraní ako múzejných exponátov by znamenalo nenahraditeľnú stratu na národnom kultúrnom dedičstve. V neposlednom rade by to viedlo k zániku populárnych klubov vojenskej histórie.⁷

⁴ Zákon 190/2003 o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/853 zo 17. mája 2017, ktorou sa mení smernica Rady 91/477/EHS o kontrole získavania a vlastníctva zbraní.

⁶ DRAŠKABA, Boris. Návrh smernice schvaľovaný EP. [Online]. 2017, Dostupné na internete: <<https://legistelum.sk/navrh-smernice-ide-do-plena-ep/>>, [cit. 2022-01-29].

⁷ DRAŠKABA, Boris. Trialógy skončené 20.12.2016. [Online]. 2017, Dostupné na internete: <<https://legistelum.sk/1303-2/>>, [cit. 2022-01-29].

Za ironickú možno pri spomínanej smernici považovať skutočnosť, že napriek tomu, že jej cieľom malo byť zníženie rizika teroristickej hrozby, smernica sa vo svojom znení tejto problematiky nijak nedotýka. Práve naopak, jej reštrikcie boli od začiatku namierené proti legálnej držbe zbraní. Schvaľovanie smernice na pôde Európskeho parlamentu trvalo približne jeden a pol roka. Počas tohto obdobia prešla mnohými úpravami a podarilo sa z návrhu znenia odstrániť niektoré drakonicky reštriktívne požiadavky, ako napríklad likvidáciu múzejných exponátov či plošné konfiškácie.⁸

Legislatívny proces prebiehal v takzvaných trialógoch, kedy Európska komisia, parlament a rada spoločne vznášali námietky a požiadavky, až kým nedošlo k vzájomnej zhode. Nemožno opomenúť ani aktivity odbornej streleckej verejnosti. Rôzne organizácie a združenia z viacerých členských krajín sa snažili na tento legislatívny proces pôsobiť prostredníctvom europoslancov zo svojich krajín. Vypracovávali a predkladali vecné námietky a pripomienky, pričom oprávnené argumentovali nezhodou tohto právneho predpisu. Za slovenskú verejnosť vystupovalo združenie na ochranu práv vlastníkov zbraní *Legis Telum*, ktoré spolu s ďalšími organizáciami neskôr zohralo dôležitú úlohu pri implementácii tejto smernice do právneho poriadku Slovenskej republiky po jej schválení.⁹

Kontroverzná smernica bola definitívne schválená 25. marca 2017. Členským štátom EÚ začala plynúť pätnásťmesačná lehota na jej implementáciu. Je dôležité spomenúť, že jednotlivé členské štáty mali pri implementácii možnosť vykonať určité zmeny a úpravy, aby smernica lepšie zapadla do ich právneho poriadku. Slovenská republika sa rozhodla implementovať smernicu v podobe novelizácie už existujúcich zákonov. Je nutné poznamenať, že pripravované legislatívne zmeny sa mali azda najviac dotknúť práve reenactorov a druhov zbraní, ktoré používajú. Členovia klubov vojenskej histórie cítili potrebu vyjadriť svoj nesúhlas s nadchádzajúcimi legislatívnymi zmenami a pridať sa k úsiliu, ktoré vyvíjali ostatné združenia.

Reenactorská komunita vytvorila spoločné združenie s názvom *Združenie klubov vojenskej histórie Slovenska (ZKVHS)*. Primárnou úlohou ZKVHS sa stalo zjednotenie klubov z dôvodu potreby homogénneho vystupovania na pripomienkovacích konaniach, ktoré predchádzali zmene legislatívy. Predseda združenia spolu s predsedami ostatných streleckých združení a organizácií sa niekoľkokrát stretli s členmi vlády a prezídia policajného zboru. Cieľom jednaní bolo ozrejmiť kompetentným činiteľom škodlivé a často až likvidačné dopady prevzatia smernice EÚ. Zástupcovia streleckej komunity sa na týchto stretnutiach zároveň snažili vyjednať možné dodatočné úpravy znenia návrhu novely tak, aby jej dopady boli miernejšie.

Na Slovensku došlo k implementácii smernice až koncom roka 2021, kedy bola schválená novela zákona č. 190/2003, ktorá nadobudla účinnosť 1. februára 2022.

⁸ MIKLÁNEK, Ludovít. EÚ a civilná držba zbraní. [Online]. 2016, Dostupné na internete: <<https://legistelum.sk/eu-a-civilna-drzba-zbrani/>>, [cit. 2022-01-29].

⁹ DRAŠKABA, Boris. Návrh smernice schvaľovaný EP. [Online]. 2017, Dostupné na internete: <<https://legistelum.sk/navrh-smernice-ide-do-plena-ep/>>, [cit. 2022-01-29].

Najmä vďaka aktivite viacerých občianskych združení vrátane ZKVHS a ich participácie v pripomienkovom konaní sa podarilo čiastočne zmierniť výsledné znenie zákona.

Primárnym cieľom reenactorskej komunity bolo dosiahnuť, aby expanzné zbrane, ktoré používajú pre svoju činnosť, zostali vo voľnej držbe. Toto sa však nepodarilo dosiahnuť a zmena zákona tak môže mať likvidačné dopady na reenactment.

Novelizácia priniesla do zákona viaceré výrazné zmeny. Jednou z nich je, že expanzné zbrane boli zákonom preradené do rovnakých kategórií ako ich plne funkčné varianty, bez ohľadu na to, že expanzné zbrane používajú iba cvičné – slepé strelivo. Táto zmena bude mať výrazný dopad na reenactorskú komunitu, nakoľko reenactori, respektíve všetci držiteľia týchto zbraní, budú musieť nadobudnúť zbrojný preukaz (ZP) (obr. 4). Združenie klubov ZKVHS sa tejto zmene snažilo zabrániť počas celého implementačného procesu. Zákonodarcovia pri tejto úprave argumentovali tým, že táto právna úprava je nevyhnutná k tomu, aby bolo naplnené znenie smernice EÚ. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že väčšina reenactorov nemá zbrojný preukaz. Vyplýva to zo skutočnosti, že zbrojný preukaz pre svoju činnosť nikdy nepotrebovali. V súčasnosti zbrojným preukazom nedisponuje ani väčšina držiteľov expanzných zbraní.

Obr. 4. Zbrojný preukaz, preukazy zbraní a záznamová kniha pre zberateľov streliva. Foto: autor.

Reakcie na túto zmenu sú v reenactorskej komunite rôzne, množstvo reenactorov sa rozhodlo nadobudnúť ZP, aby mohli nielen naďalej vykonávať svoje hobby, ale aby si vôbec mohli ponechať svoj majetok v podobe expanzných zbraní. Tí, ktorí ZP nemajú, respektíve ho z rôznych príčin nechcú alebo nemôžu nadobudnúť, sa väčšinou svojich zbraní už zbavili či zbavujú predajom, a to práve z dôvodu predpokladanej nutnosti vlastníctva ZP. Niektorí reenactori situáciu riešili tak, že vlastníctvo svojich zbraní previedli na blízku osobu, najčastejšie na dôveryhodného spoločníka z klubu, ktorý ZP má. Počas ukážok si potom účastníci môžu zbrane navzájom požičiavať podľa § 56 zákona 190/2003 Z. z.. V takomto prípade môže zbraň používať aj osoba bez ZP, ak je plnoletá a je pod dozorom držiteľa ZP.

Zmena zákona sťažila a skomplikovala aj vykonávanie ďalšej činnosti klubov, ktorou sú výstavy. V minulosti bolo možné takéto výstavy realizovať bez špeciálnych povolení, stačilo plánovanú udalosť vopred nahlásiť na príslušnom oddelení policajného zboru podľa miesta konania. Po novom musí vystavovateľ dodržať prísne podmienky stanovené zákonom v § 57. Podľa tohto paragrafu je organizátor výstavy povinný podať písomnú žiadosť na Ministerstvo vnútra SR o povolenie výstavy. V žiadosti musí uviesť svoje osobné údaje, mesto a dobu trvania výstavy, identifikačné údaje zbraní, ktoré chce vystavovať, osobné údaje držiteľov vystavovaných zbraní a spôsob ich zabezpečenia. Tieto nové podmienky predstavujú ďalšiu byrokratickú a finančnú záťaž pre kluby, nakoľko vydanie každého povolenia je spoplatnené sumou 200 €.

Novela zákona však spôsobila aj iné zmeny v komunite. Ako bolo spomenuté vyššie, reenactori, ktorí si chcú do budúcnosti ponechať svoje expanzné zbrane, musia nadobudnúť ZP. To ich ale, prirodzene, oprávňuje nadobúdať aj ostré zbrane. Treba spomenúť, že v období pred vznikom smernice EÚ drvivá väčšina reenactorov nebola držiteľmi ZP. V súčasnosti tak členovia klubov začínajú nadobúdať rôzne ostré zbrane, pretože vďaka ZP sú na to oprávnení, ale najmä preto, že expanzných zbraní na trhu ubúda. Novovznikajúce kluby vojenskej histórie sa často zriaďujú už ako športovo-strelecké organizácie, čo zakotvujú aj do svojich stanov. Niektoré už existujúce kluby zase rozsah svojich činností rozširujú o športovo-strelecké aktivity.

Vzniká tak nový fenomén – športovo-strelecký klub vojenskej histórie. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že kluby s takýmto dvojakým zameraním existovali aj v minulých obdobiach a fungujú dodnes, ale bolo ich veľmi málo a ich aktivitami boli predovšetkým rekonštrukcie bojov. Klubové a medziklubové strelecké súťaže sa konali iba niekoľkokrát do roka a účasť bola skromná. V súčasnosti však medzi reenactormi narastá počet tých, ktorí by takéto aktivity mohli vykonávať. Do budúcnosti možno predpokladať, že tento trend bude mať vzrastajúcu tendenciu. Súkromné strelecké akcie a súťaže sú totiž menej finančne a organizačne náročné a kluby pri ich organizovaní nie sú tak závislé na sponzorskej podpore.

Mnohí reenactori by pravdepodobne uvítali možnosť vyskúšať si používanie plne funkčných zbraní na rozdiel od ich expanzných verzií. Je možné, že sa kluby postupne čiastočne alebo úplne preorientujú na takúto činnosť, najmä vzhľadom na aktuálne problémy reenactmentu. Takýto posun by však znamenal odklon od jednej z dôležitých rovín, ktorou reenactment disponuje, a tou je prínos pre verejnosť. Nejednalo by sa už o simulovanie historických bojov, nepoužívalo by sa tu množstvo dobových vozidiel či ich replík, neboli by prítomné pôsobivé pyrotechnické efekty a mnoho ďalšieho. Akcia klubov by tak, zjednodušene povedané, bola iba skupinovou strelbou na terče, pravdepodobne za použitia historických zbraní a dobových uniforiem. Reenactment v takejto podobe by prakticky úplne stratil prínos a význam pre verejnosť.

Vojenská technika v službách klubov vojenskej histórie

K autentickej rekonštrukcii historických bojov neoddeliteľne patrí popri autentickej výstroji aj autentická vojenská a civilná technika (obr. 5). Na ukážky bojov

sa používa pozemná aj vzdušná technika rôzneho druhu, pričom sa prihliada na historické skutočnosti, scenár bojovej ukážky a najmä na dostupnosť požadovanej techniky. Na rekonštrukciách bojov bývajú k videniu vojenskej obrnenej a neobrnenej vozidlá – od armádnych bicyklov, cez motocykle, osobné dôstojnícke autá, ľahké a ťažké obrnené transportéry a ťahače, až po lietadlá (obr. 6) a tanky.

Osobitnou skupinou sú stacionárne zbrane, ako napríklad rôzne mímometry, ľahké a ťažké protitankové kanóny, ďalekonosné kanóny alebo stacionárne raketometry. V ukážkach sa používa aj nebojová statická technika, ako napríklad poľné kuchyne, poľné stany, stacionárne pozorovacie a zameriavacie zariadenia alebo poľné nemocnice. Zatiaľ čo osobnú výstroj si každý člen klubu kupuje sám vo svojej réžii, pri nákupe vozidiel a inej väčšej techniky toto pravidlo nebýva samozrejmosťou. Technika, predovšetkým vozidlá, bývajú najväčšou investíciou pre reenactorov. Kúpu originálnej techniky komplikuje spravidla nízka dostupnosť a vysoké ceny.

Najväčší problém mávajú kluby s nadobúdaním strojov nemeckej výroby, kedy aj malé stroje, ako napríklad pásový motocykel, motocykel s postranným vozíkom či dôstojnícke auto sú ťažko dostupné a ceny týchto vozidiel sú často nad možnosti jednotlivých klubov. Na rozdiel od menších strojov, tanky a ťažkú obrnenú techniku nemeckej výroby možno dnes považovať za úplne nedostupnú. Takéto stroje sa často nenachádzajú ani vo vojensko-historických múzeách a finančná hodnota týchto strojov je nesmierna.

Reenactori, uvedomujúc si nedostupnosť viacerých typov strojov, ktoré potrebujú na ukážky bojov, sa rozhodli tieto stroje replikovať. Členovia klubov, ktorí mali k dispozícii potrebné technické vybavenie a zručnosti, napríklad pracovníci či majitelia kovoobrábacích tovární alebo strojári, začali podomácky svojpomocne a poloprofesionálne zhotovovať repliky a napodobeniny historických strojov.

Obr. 5. Tank PzKpfw V Ausf. D Panter – replika. Zdroj: https://www.militaryfoto.sk/pages/img.php?img=../image/15Sahara/DSC_0966.jpg&page=15Sahara&idxPage=1&iid=23

Obr. 6. Lietadlo Zlin 526AFS reprezentujúce Il-2. Zdroj: https://www.militaryfoto.sk/pages/img.php?img=../image/14ruskov3/DSC_3375.jpg&page=14ruskov3&idxPage=1&iid=5

Reenactori začali vyhľadávať civilné a vojenské stroje povojnovej výroby, nakoľko takéto stroje bolo reálne možné zohnať za prijateľnú cenu. Pokiaľ sa tieto stroje aspoň sčasti podobali na originálnu dobovú techniku, zruční reenactori ich začali upravovať a vyrábať z nich repliky.

Napríklad nákladný automobil Avia je použiteľným základom pre obrnené vozidlo SdKfz. 222 (obr. 7); obrnený transportér britskej výroby z 80-tych rokov sa podvozkom veľmi podobá na tank Pz.Kpfw III; Ďalej tank T55 sovietskej výroby je, síce nie ideálny, ale použiteľný základ pre tanky ako Pz.Kpfw VI Tiger.

Podobne ako sa vyrábajú vozidlá, vyrábajú sa aj mýnomety, delá a ďalšia stacionárna technika. Najčastejšie sa vyrába technika nemecká, nakoľko originálov je

Obr. 7. Príklad úpravy nákladného auta Avia na nemecké obrnené vozidlo Sd.Kfz. 222. Zdroj: <https://www.dnes24.sk/koniec-ceskoslovenskej-legendy-avia-prezila-kadeco-emisie-i-korona-ju-skolili-367408>, www.kvhcarpathia.sk

veľmi málo a cena týchto strojov je vysoko nad finančnými možnosťami klubov a reenactorov.

O čosi jednoduchšie je to s technikou sovietskou, keďže sovietskych strojov sa vyrobilo väčšie množstvo a po skončení vojny neboli vystavené ničeniu a nenávisti, a teda na rozdiel od nemeckých ich prežilo omnoho viac. Častejšie bývajú v súkromnom vlastníctve reenactorov a taktiež aj v depozitoch vojensko-historických múzeí.

To ale neznamená, že sa niektoré druhy sovietskej techniky nevyrábajú znovu. Stroje, ktoré reenactori potrebujú pre ukážky, ale zároveň sú na trhu nedostupné, sa takisto replikujú. Ako príklad možno uviesť dodávku Škoda 1203, ktorú je možné upraviť na obrnený prieskumný automobil BA64. Spravidla ide opäť o úpravu existujúceho stroja na nejaký iný, existujú však aj prípady, kedy sa na požadovaný stroj nič nepodobá a ak daný stroj, respektíve iná technika, nie je príliš konštrukčne zložitá, pristupujú reenactori k novovýrobe od základu.

V praxi existujú tri spôsoby získavania, respektíve tri formy držby techniky. Prvou formou je osobné vlastníctvo, znamená to, že technika patrí jednej konkrétnej osobe, najčastejšie zberateľovi, ktorý svoje stroje nadobudol na svoje vlastné náklady. V takomto prípade sú stroje výhradne jeho vlastníctvom a môžu sa používať len s jeho povolením, prípadne pod jeho dohľadom. Takáto technika sa nedá nazývať klubová, pretože nie je majetkom klubu, ale má jedného konkrétneho vlastníka a je len využívaná na aktivity klubu. V tomto prípade sa jedná skôr o techniku v službách klubu, než o klubovú techniku. Majiteľ techniky je sám zodpovedný za jej prevádzku a údržbu, klub na tom väčšinou neparticipuje. Takisto, ak člen vlastníaci stroj alebo zariadenie opustí klub, svoju techniku si berie so sebou.

Ďalšou formou vlastníctva je spoločné vlastníctvo, teda technika ako klubový majetok. Prvou možnosťou, ako môže klub nadobudnúť takéto vlastníctvo, je, že členovia klubu sa finančne poskladajú na kúpu techniky, pričom predpokladajú, že ju využijú všetci, prípadne je daný stroj alebo zariadenie príliš drahé pre jednotlivca. Ak sa členovia klubu finančne zložia, jedná sa o spoločný majetok všetkých členov klubu, čo obvykle býva uvedené v kúpnej zmluve, avšak nemusí to tak byť vždy, záleží to na vzájomnej dohode členov.

Ďalšia možnosť je, že si klub zakúpi techniku či iné vybavenie za prostriedky z klubovej pokladnice získané zo sponzorských darov alebo z členských poplatkov. Spravidla sa jedná o nákup doplnkov a drobností, akými sú výroba propagačných materiálov, klubové čiapky, mikiny, trička alebo kúpa streliva pre ukážky bojov a podobne. Nákup strojov a vozidiel klubový rozpočet väčšinou neumožňuje, nakoľko kluby nemajú dostatok finančných prostriedkov. Stávajú sa však aj prípady, kedy klub obdrží sponzorský dar, pričom podmienkou využitia financií môže byť práve nákup techniky. Vtedy sa technika, prípadne iné zariadenie, uhradí z rozpočtu klubu a je evidovaná ako klubový majetok, resp. majetok občianskeho združenia.

Posledný a zároveň častý spôsob, ako si kluby zaobstarávajú techniku na svoje ukážky, sú výpožičky, resp. prenájmy strojov a inej výbavy od štátnych inštitúcií, spravidla sa jedná o vojensko-historické múzeá. Prenájom alebo výpožičku

musí odsúhlasiť vedenie daného múzea. Na základe dohody sa môže jednať o krátkodobú jedno- až dvojdňovú výpožičku, iba pre potreby jednej konkrétnej ukážky či výstavy, prípadne môžu byť predmety, resp. technika prenajatá či vypožičaná aj na dlhšie obdobie, závisí to od dohody medzi múzeom a vedením klubu. Výpožička techniky býva platená alebo bezplatná. Pokiaľ je platená, jedná sa o prenájom a výška poplatku je závislá od vzájomnej dohody. Keďže múzeum je štátna inštitúcia, musia byť všetky výpožičky a prenájmy podložené zmluvou o prenájme, resp. výpožičke, podľa ust. § 12 ods. 3 zák. č. 206/2009 Z. z.¹⁰, podľa ktorého musí múzeum každý prenájom alebo výpožičku zmluvne podložiť a takisto odkazuje na § 659 – 662 zák. 40/1964 Z. z.¹¹, ktorý stanovuje podmienky výpožičky a na § 663 – 723 zák. 40/1964 Z. z., ktorý stanovuje podmienky prenájmu.

Múzeum tiež klubu stanoví pravidlá používania predmetnej techniky. Sú prípady, kedy múzeum bezplatne zapožičia napríklad transportér, ale s podmienkou, že klub vo svojej rézii zabezpečí prepravu na ukážku aj naspäť do múzea. Alebo ako protislužbu uvedie dané múzeum do propagačných materiálov ako sponzora, čím marketingovo podporí múzeum. Niektoré múzeá dovoľia naplno zapojiť techniku do bojovej ukážky, napríklad sa tank môže naštartovať, môže sa ním jazdiť po bojisku, môže byť vystavený aj dymovým a pyrotechnickým efektom. V takomto prípade môže byť prenajatá alebo zapožičaná technika plne využitá v bojovej ukážke. Ďalšie múzeá si určia pravidlá, ktoré dovoľujú len obmedzené použitie v ukážke. V praxi to znamená, že napríklad transportér môže na ukážke jazdiť po bojisku bez obmedzení, ale nesmie byť vystavený účinkom pyrotechniky. Sú aj prípady, kedy múzeum dovoľí stroje alebo stacionárnu techniku len ako rekvizity na bojisku, čiže musia zostať nehybné.

Je potrebné uviesť, že držba vojenskej techniky, najmä obrnených vozidiel, vozidiel so zabudovanou výzbrojou a stacionárnych zbraňových systémov podlieha určitým zákonným obmedzeniam. Držbu takýchto vozidiel a zariadení reguluje zákon 392/2011 Z. z.¹² Tento zákon upravuje možnosti legálnej držby a obchodovania s výrobkami obranného priemyslu. V § 3 tohto zákona je obsiahne definované, čo je výrobok obranného priemyslu. V stručnosti možno povedať, že takýmito výrobkami sú predovšetkým vojenské bojové stroje a zbraňové zariadenia primárne určené na vojenské použitie a na obranu štátu. Táto definícia teda zahŕňa aj transportéry, tanky a delá z druhej svetovej vojny.

Reenactori však nepatria do skupiny obchodníkov s produktmi obranného priemyslu, ich zaradenie spadá do skupiny zberateľov. Pre ich činnosť je preto podstatný § 35 tohto zákona, ktorý opisuje zákonné možnosti zberateľstva výrobkov obranného priemyslu. Podľa § 35 ods. 1 môže zberateľ držať, kupovať a predávať iba také výrobky obranného priemyslu, ktoré majú delaborované, teda znefunkčnené zbraňové systémy. To znamená, že napríklad tank musí mať kanón znefunkčnený tak, aby neumožňoval strelbu. Aby mohla osoba zbierať

¹⁰ Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹¹ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

¹² Zákon č. 392/2011 Z. z. o obchodovaní s výrobkami obranného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

vojenskú techniku, musí byť zapísaná v registri zberateľov znehodnotených výrobkov obranného priemyslu podľa § 36, ktorý vedie ministerstvo hospodárstva.

Podľa § 35 ods. 1 musí zberateľ, ktorý chce byť zapísaný do tohto registra, spĺňať niekoľko podmienok, ktorými sú: bezúhonnosť v zmysle čistého registra trestov; spoľahlivosť – teda neexistencia podozrenia, že by zberateľ svoje stroje zneužil; vek minimálne 25 rokov a všeobecná spôsobilosť na právne úkony. Ak už zberateľ je držiteľom zberateľskej licencie, môže začať nadobúdať vojenskú techniku. Každý nákup a predaj však podlieha povoľovaciemu konaniu podľa § 35 ods. 3. V žiadosti zberateľ vyplní požadované údaje, a to najmä: svoje identifikačné údaje, ako aj údaje predávajúceho, identifikačné číslo techniky, spôsob a miesto uloženia a zabezpečenia techniky, a k žiadosti priloží kúpnu zmluvu.

Po splnení týchto podmienok môže zberateľ stroj nadobudnúť. Okrem vyššie spomenutého musí zberateľ viesť evidenciu svojich strojov a zariadení podľa § 35 ods. 5 pís. f. Táto musí obsahovať napríklad: množstvo zbierkových predmetov, ich identifikačné čísla, ich názvy, údaje osoby, od ktorej boli nadobudnuté, prípade záznam o vyradení a údaje osoby, ktorej boli odpredané. Okrem toho musí zberateľ pravidelne podávať ministerstvu hlásenia o stave svojej zbierky a umožniť prístup k tejto zbierke inšpekcii, ktorú môže vyslať ministerstvo.

Nutnosť zberateľskej licencie sa vzťahuje iba na originálne stroje a zariadenia, čiže tie, ktoré boli vyrobené na vojenské účely a pôvodne slúžili armáde. Tento zákon sa nevzťahuje na repliky strojov, ktoré reenactori často vyrábajú, pretože v prípade vyrobených replík nejde o reálnu vojenskú techniku. Tieto stroje kvalitatívne a svojimi vlastnosťami nezodpovedajú svojim predlohám. Trupy vozidiel bývajú vo väčšine prípadov vyrobené z trubiek a pancier je imitovaný tenkými plechovými plátnami. Takisto kanóny sú iba vizuálnymi napodobeninami a nejedná sa o použiteľný zbraňový systém.

Záver

Kluby vojenskej histórie používajú pre svoje vystúpenia rôzne druhy výstroje, palných zbraní, vojenskej techniky a mnoho ďalšieho. Po vstupe novely zákona o zbraniach a strelive do platnosti sú aktivity klubov a ich existencia ohrozené. V článku boli načrtnuté možné dopady na fungovanie klubov, avšak iba čas ukáže, ako sa reenactorská komunita dokáže s novými podmienkami vysporiadať. Ak naozaj dôjde k poklesu počtu reenactorov, môže to mať negatívny dopad napríklad aj na financovanie vojensko-historických akcií. Menší počet vystupujúcich účastníkov bude mať za následok rozsahovo menšie, a teda možno aj menej pútavé vystúpenia či výstavy. To na druhej strane môže odradiť sponzorov týchto akcií, ktorých podpora býva priamo úmerná účasti divákov na podujatiach.

Je možné skonštatovať, že ak by tento pomerne mladý fenomén na Slovensku zanikol, bolo by náročné ho v budúcnosti nanovo oživiť. Istotne by stálo za pozornosť sledovať stav reenactmentu, napríklad s odstupom niekoľkých rokov, a jeho následné porovnanie s aktuálnym stavom, respektíve so situáciou pred platnosťou novely zákona. V súčasnosti sa objavujú debaty o tom, či by nebolo vhodné začleniť vojensko-historické kluby pod ministerstvo obrany. Treba povedať, že takáto ponuka už bola klubom predložená. Zástancovia návrhu argumentujú

tým, že by takto kluby získali lepšiu právnu záštitu a stabilnejšie financovanie. Mnohí reenactori sú však skeptickí. Obávajú sa, že takýto krok by mohol viesť k strate suverenity klubov a k prenikaniu politických záujmov do ich aktivít. Aj táto možnosť však stále zostáva otvorená.

Celkovo je možné konštatovať, že kluby vojenskej histórie zažívajú pomerne náročné obdobie. Práve teraz je spolupráca celej reenactorskej komunity dôležitejšia než kedykoľvek predtým. Najmä súdržnosť členov v rámci jednotlivých klubov a upustenie od častých, nezriedka malicherných sporov, budú kľúčové pre zachovanie fenoménu reenactmentu v postupne zmenšujúcej sa komunite. Možno práve teraz nastal čas, aby sa kluby viac snažili o svoj rozvoj, najmä o rozvíjanie svojej členskej základne. Vykonávanie reenactmentu druhej svetovej vojny v praxi bolo síce sťažené nedávnymi úpravami legislatívy, no stále je možné a reenactori, ktorí sú schopní splniť nové podmienky, môžu vo svojich aktivitách pokračovať. Bolo by preto vhodné, aby sa kluby viac venovali získavaniu nových členov. Napríklad intenzívnejšou komunikáciou s verejnosťou a osvetovými aktivitami, prostredníctvom ktorých by do svojich radov prilákali nových záujemcov, ideálne aj z radov mladej generácie, čím by zabezpečili pokračovanie tohto fenoménu.

Zoznam použitej literatúry

Legislatíva:

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/853

Zákon č. 190/2003 Z.z.

Zákon č. 206/2009 Z.z.

Zákon č. 40/1964 Zb.

Zákon č. 83/1990 Zb.

Monografie a zborníky ako celok:

CARONIA, A. – JANŠA, J. – QARANTA, D. 2009. *RE:akt! Reconstruction, Re-enactment, Re-reporting*. Brescia, 2009.

Štúdie a články v časopisoch a zborníkoch, kapitoly v kolektívnych monografiách:

KUBICKI, K. Reinventing History: Warren Neidich, Photography, Re-enactment, and Contemporary Event Culture. In: *Visual Resources*, vol. 26, no. 2, pp. 167-168 . ISSN 0197-3762.

Internetové zdroje:

DRAŠKABA, B. TRIALÓGY SKONČENÉ 20. 12. 2016. [online]. Dostupné na internete: <https://legistelum.sk/1303-2/>, [cit. 2022-01-29].

DRAŠKABA, B. Návrh smernice schvaľovaný EP. [online]. Dostupné na internete: <https://legistelum.sk/navrh-smernice-ide-do-plena-ep/>, [cit. 2022-01-29].

DRAŠKABA, B. Implementácia smernice. [online]. Dostupné na internete: <https://legistelum.sk/implementacia-smernice/>, [cit. 2022-01-29].

MIKLÁNEK, L. EÚ a civilná držba zbraní. [online]. Dostupné na internete: <https://legistelum.sk/eu-a-civilna-drzba-zbrani/>, [cit. 2022-01-29].

Počet slov: 4 764

Počet znakov (vrátane medzier): 34 548